

Het Parool

Mind the Gap!

15t/m 21 juni 2026 in het Concertgebouw

Bedrijvigheid in het Concertgebouw: op de rondgangen wissen schoonmakers de sporen van de avond ervoor, uit de Grote Zaal klinken hemelse klanken van een repeterend orkest, en in een kamertje achter in het pand vertelt programmamaker en muzikant Orville Breeveld, met een glinstering in zijn ogen, over zijn favoriete componisten.

Over de Amerikaanse componist en concertpianist Florence Price bijvoorbeeld. Een zwarte vrouw van goede komaf. In haar ouderlijk huis kwamen enkele van Amerika's grootste intellectuelen over de vloer, vertelt Breeveld. Frederick Douglass en Marcus Garvey bijvoorbeeld.

"Ze debatteerden over onderwijs, het oprichten van universiteiten, en dachten na over een nieuwe intellectuele revolutie," zegt Breeveld, "terwijl op de achtergrond een muzikale bijdrage klonk: een heel klein meisje achter een piano."

Na haar jeugd in Arkansas zou Price op het conservatorium belanden en in 1933 werd in Chicago haar *Eerste symfonie* opgevoerd voor een volle zaal. "Maar daarna is het eigenlijk altijd stil gebleven," zegt Breeveld. Price's naam raakte in de vergetelheid, haar muziek werd bijna niet meer gespeeld.

Daar hopen Breeveld en Simon Reinink, directeur van het Concertgebouw, verandering in te brengen. Tijdens Festival Mind the Gap! klinkt muziek van componisten die de klassieke muziek mede hebben gevormd, maar die te weinig te horen zijn geweest in de concertzalen.

Simon, het festival in het Concertgebouw heet Mind the Gap! Kan je me vertellen wat die 'gap' is?

Reinink: "De gap verwijst naar alle mooie muziek die we nooit horen. We hebben natuurlijk altijd een zeker vooroordeel in wat we doen en denken. Dat is hoe wij mensen geprogrammeerd zijn: je doet wat je weet. Maar er zijn zoveel dingen die we niet kennen: gemiste sterren en gemiste componisten."

"Onze canon is eigenlijk heel beperkt in aard en opzet. Tijdens Mind the Gap! trekken we een paar nieuwe laden open vol muziek die het luisteren meer dan waard is, uit andere delen van de wereld en uit culturen die we niet standaard op het podium hebben."

Breeveld: "En de gap is ook een kennisgap. We willen niet alleen de muziek, maar ook de verhalen van componisten en de verhalen achter de muziek delen."

Want Orville, jij bent al heel lang bezig met de muziek van vergeten zwarte componisten. Waarom heeft dit repertoire zo lang buiten de canon gestaan?

"Wat men nu klassieke muziek noemt, heeft zich altijd langs bepaalde netwerken georganiseerd. We houden er bijvoorbeeld een standaardbeeld van de 'klassieke componist' op na. Ze hebben daar eens een test mee gedaan, waarbij ze kinderen een aantal foto's lieten zien en vroegen: welke van deze figuren is nou de componist? Tussen de plaatjes van Bach en Beethoven zat een foto van de zwarte Amerikaanse componist William Grant Still. Niemand pikte hem eruit."

"Het beeld van de componist is dus altijd wit, Europees; veel van hetzelfde. Tegelijkertijd zijn er ook componisten, zoals Joseph Bologne Chevalier de Saint-George en Johannes Helstone, die in hun eigen landen, kringen, subculturen en binnen bepaalde etnische groepen wel naam en faam maakten. De algehele dominante geschiedenis heeft hen veelal uitgewist."

‘De klassieke canon is eigenlijk heel beperkt’

Er zijn tal van zwarte componisten die nooit de aandacht hebben gekregen die ze verdienen. Met Festival Mind the Gap! willen Orville Breeveld en Simon Reinink daar verandering in brengen.

Nora de Bruinc

**Simon Reinink
27 juni 1966, Wassenaar**

- **1985-1991** Nederlands Recht, Universiteit Utrecht
- **1993-1994** Beroepsopleiding Nederlandse Orde van Advocaten
- **1992-1996** Advocaat-stagiair bij De Brauw Blackstone Westbroek
- **1996-2004** Diverse managementfuncties bij Wolters Kluwer
- **2005-2006** Directeur-uitgever bij Thieme-Meulenhoff
- **2006-heden** Algemeen directeur het Concertgebouw

**Orville Breeveld
1 januari 1978, Utrecht**

- **2002-heden** Oprichter Breathing, platform voor de ondersteuning en ontwikkeling van artistiek en zakelijk talent in Amsterdam-Zuid-oost
- **2018-2023** Marketeer het Concertgebouw
- **2021** Podcastserie *Gemiste Sterren*, van het Concertgebouw, NTR en 24classics
- **2023** Documentairemaker NTR-serie *Nieuwe Blik Terug*
- **2023** Winnaar Black Achievement Award
- **2023-heden** Consultant en programmamaker het Concertgebouw

Uitgewist?

"Vaak wel. Het is een beetje als bij muziekzender MTV. David Bowie, die zich liet inspireren door zwarte artiesten en rock-'n-roll, vroeg op een gegeven moment aan de programmamakers waarom er eigenlijk geen zwarte muzikanten op MTV te zien waren. De eerste was Michael Jackson in 1983, terwijl muzikanten als James Brown, Sam Cooke en Curtis Mayfield al decennialang rondliepen."

"Moet je nagaan, zo kort geleden. De klassieke muziek bevindt zich nu in die fase waar MTV eind jaren zeventig, begin jaren tachtig zat. Er is veel te herstellen."

Reinink: "Het doel is om de geschiedenis een beetje te herschrijven, zonder die weglatingen. Je ziet nu een beweging opkomen waarbij muziek wordt opgegraven en wordt bewerkt zodat het opnieuw gespeeld kan worden. Aan al die nieuwe ontwikkelingen willen we aandacht geven. Hopelijk wordt deze muziek daarmee een vaster onderdeel van de canon van morgen."

Julie spreken over het openbreken van de klassieke canon. Wat betekent dat concreet?

Breeveld: "Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik erachter kom dat Mind the Gap! een goede titel is. Het gaat niet alleen over kleur. Uiteindelijk gaat het erover dat er veel muziek is die de moeite van het luisteren waard is, maar die we om allerlei redenen niet in het vizier hebben. Ik denk dat de canon levend is, niet statisch. De muziek inspireert, biedt een nieuwe smaak. Wat je wil is dat je iedereen, van welke origine dan ook, kunt inspireren om naar elkaar te luisteren."

Reinink: "Ongeacht je achtergrond, kleur of religie groei je op in een cultuur. Dat absorbeer je, en in dat idoom ga je schrijven. Dat vind ik het fascinerende van cultuur. Het is permanent in beweging, en inspiratie kan uit alle hoeken en gaten komen. Het allerergste wat de kunst kan overkomen, is dat je het beperkingen oplegt. Ik denk dat dit een festival is van gemiste kansen die we nu opnieuw kunnen laten zien en horen. Je moet eens kijken wat er allemaal nog meer is!"

Welke muzikanten kunnen we tijdens Mind the Gap! verwachten?

Breeveld: "Het Concertgebouworkest, een van de beste orkesten ter wereld, speelt mee. Pianiste Rebeca Omordia treedt op. Zij voert bijvoorbeeld de *Surinaamse rapsodie* van Majoie Hajary op. Countertenor Reginald Mobley heeft een programma samengesteld."

"En heel bijzonder is dat Chineke! Orchestra uit het Verenigd Koninkrijk langskomt. Dat is opgericht door Chi-chi Nwanoku en brengt zwarte en etnisch diverse musici samen. Chi-chi heeft de laatste tien jaar zo hard gewerkt om al die talenten op te sporen en te verbinden aan het repertoire. En ze heeft zich enorm voor ingezet om bladmuziek te verzamelen."

"Het zijn allemaal geestverwanten die zeggen: 'Laten we de krachten bundelen in dit festival en er een soort nulmeting van maken. Waar staan we nu? Hoe kunnen we elkaar inspireren?'"

Wanneer is de eerste editie van Mind the Gap! geslaagd?

Reinink: "Het is geslaagd als we een nieuwe beweging in gang kunnen zetten. Het gaat er niet om of we achteraf kunnen zeggen dat de zalen vol waren. Wat mij betreft is het een belangrijk punt in een doorgaande lijn waarmee we een nieuwe normaliteit opbouwen."

Breeveld: "We willen mensen inspireren om hiermee verder te gaan, op het podium en in de zaal. Mijn dochter was een tijd geleden gestopt met haar muzieklessen. Toen ging ze naar een programma over Surinaamse componisten en dacht ze: dit is eigenlijk wel heel cool. Nu zit ze thuis weer achter de piano. Dit soort concerten triggert kids. We willen zo veel mogelijk mensen de zaal in krijgen, zorgen dat deze muziek gespeeld blijft en dat mensen denken: wauw!"

Wie is wie?

In het Concertgebouw hoor je componisten die lange tijd buiten de klassieke canon vielen. Wie is wie, en hoe klinkt hun muziek?

illustraties Sjoukje Bierma

Julius Eastman – 'Black to the fullest, a musician to the fullest, and a homosexual to the fullest'

Julius Eastman (1940-1990) was een Amerikaanse activist, componist en pianist. Titels als *Evil Nigger* en *Gay Guerilla* zijn provocerende statements, maar zijn minimalistische muziek is nog steeds grensverleggend en modern. Na een carrière waarin hij zich tegen het establishment van de klassieke muziek verzette, raakte hij verslaafd en dakloos. Sinds 2000 is zijn werk herontdekt, sindsdien geldt Eastman als een sleutelfiguur in het minimalisme.

Florence Price – 'Ik heb twee handicaps – mijn sekse en mijn ras'

De momenteel populairste zwarte componist is Florence Price (1887-1953). Haar muziek mengt Europese tradities met Afro-Amerikaanse invloeden. Veel van haar ruim driehonderd werken leken verloren, tot alles in 2009 werd teruggevonden in haar zomerhuis. In 1933 werd Price' *Eerste symfonie* voor het eerst door een Amerikaans orkest uitgevoerd. Price was de eerste die op het hoogste niveau de klassieke canon openbrak voor zwarte componisten.

Carlos Simon – 'Muziek is voor mij een manier van preken'

Carlos Simon (1986) is komend seizoen *composer in residence* bij het Concertgebouw. Simon groeide op in de pinkstergemeente in Atlanta. Zijn werk is sterk verbonden met geloof, identiteit en geschiedenis: gospel, klassieke traditie en Afro-Amerikaanse geschiedenis komen erin samen. Tijdens Mind the Gap! klinken Simons *Four Black American Dances*, een vierdelig orkestwerk dat ringshout, waltz, tap en holy dance samenbrengt.

Samuel Coleridge-Taylor – 'The Black Mahler'

Na vroege bekendheid als vioolwonderkind werd Samuel Coleridge-Taylor (1875-1912) als componist en dirigent beroemd in Engeland, de VS en daarbuiten. In zijn muziek combineerde hij zijn Afrikaanse roots met romantische orkestrklanken. Zijn *Hiawatha's Wedding Feast* werd enorm populair in Europa en de VS. Coleridge-Taylor kreeg als een van de eerste zwarte componisten internationale erkenning, tijdgenoten noemden hem zelfs 'Black Mahler'.

Majoie Hajary – 'Een componist wordt pas op waarde geschat als ie dood is'

Majoie Hajary's eigen woorden klinken wrang nu ze postuum de erkenning krijgt die haar bij leven grotendeels ontging. Recent kreeg ze een straatnaam in Amsterdam. De Surinaams-Nederlandse componiste en pianiste (1921-2017) was een echte wereldburger en mengde klassieke muziek met Surinaamse, Indiase en Javaanse invloeden. Haar oeuvre omvat opera's, pianowerken en orkestmuziek met een sterk intercultureel karakter.

Wynton Marsalis – 'Zwart zijn is niet antropologisch, het is sociaal en politiek'

De Amerikaanse trompettist, componist en bandleider Wynton Marsalis (1961) is een bekend gezicht in het Concertgebouw, waar hij in 2021 de Concertgebouw Prijs ontving. Met het Jazz at Lincoln Center Orchestra bracht hij de klassieke jazztraditie tot in de grootste concertzalen ter wereld. Als componist overstijgt de Pulitzer-prijswinnaar de traditionele genres: zijn werk voor symfonieorkest behoort tot het meest gespeelde repertoire waarin jazz en klassieke vorm samenkomen.

En ook

Nabil Benabdeljalil, Salim Dada, Gamal Abdel-Rahim, Halim El-Dabh, Akin Euba, Ayo Bankole, Christian Uzoma Onyeji, Girma Yifrasheva, Mokale Koapeng, John McLachlan, Margaret Bonds, Fred Onowwerosuoke, Brian Raphael Nabors, William Levi Dawson, Harry Burleigh, en: Spirituals.

Het etnisch di-
vers Chineke!
Orchestra keert
voor de derde
keer terug in het
Concertgebouw.
FOTO EDUARDUS LEE

Programma

Maandag 15 juni

20.15 uur Kleine Zaal
Nieuwe Blik Terug: Julius Eastman & Florence Price
Festival Mind the Gap! opent met een 'keynote-concert' gewijd aan twee Afro-Amerikaanse componisten die de klassieke canon openbraken. Musicus, presentator en documentairemaker Orville Breeveld richt samen met jonge musici de schijnwerper op Julius Eastman en Florence Price: een minimalistische pionier en een symfonische pionier, beiden lang aan de rand van het repertoire, nu volop in de spotlight.

Dinsdag 16 juni

20.15 uur Grote Zaal
Coleridge-Taylor, Price en Carlos Simon
door Chineke! Orchestra
Chineke! Orchestra keert voor de derde keer terug in het Concertgebouw. Het orkest werd opgericht in Londen en bestaat voornamelijk uit zwarte en etnisch diverse klassieke musici. Een 'top-class orchestra', volgens de Engelse pers, met branie en aanstekelijk enthousiasme. Natuurlijk brengt Chineke! Orchestra op deze avond het repertoire dat past in zijn missie: muziek van Florence Price, Samuel Coleridge-Taylor en de Nederlandse première van *Four Black American Dances* van *composer in residence* Carlos Simon.

‘Het wordt tijd dat we de geschiedenis opnieuw bekijken en álles eruit halen’

Woensdag 17 juni

12.30 uur Kleine Zaal
Presentatie masterclass
Als ambassadeur van het Afrikaanse klassieke repertoire gaf Rebeca Omordia eerder een masterclass aan studenten van het Conservatorium van Amsterdam. Het resultaat is te horen tijdens dit gratis Lunchconcert.

20.15 uur Kleine Zaal **African Pianism met Rebeca Omordia**

De Brits-Nigeriaanse Rebeca Omordia is pianist en curator. Ze wordt internationaal geroemd om haar baanbrekende werk op het gebied van Afrikaanse klassieke muziek, met lovende woorden als 'een pionier in de Afrikaanse klassieke muziek' (*BBC World Service*). Met haar concerten en opnamen biedt ze nieuwe perspectieven op het klassieke pianorepertoire van de 21ste eeuw. In *African Pianism* neemt ze de luisteraar mee langs pianowerken uit Afrika en Suriname.

Donderdag 18 juni

20.15 uur Grote Zaal
Nabors, Marsalis en Dawson door het Concertgebouworkest
Onder leiding van Antony Hermus speelt het Concertgebouworkest muziek van zwarte Amerikaanse componisten. De bekende trompettist en componist Wynton Marsalis koppelt jazz aan klassieke muziek. In zijn *Trompetconcert* klinken een tetterende olifant, referenties aan de Franse barok, blues en Louis Armstrong. Solist is Miro Petkov, solotrompettist van het orkest. Bas-bariton Davóne Tines zingt de spiritual *I'm Troubled in Mind* en Jerome Kerns *Old Man River* uit de musical *Show Boat*, beide in gloednieuwe orkestraties van Thomas Beijer.

Zondag 21 juni

20.15 uur Kleine Zaal
Worksongs, spirituals & kunstliederen met Reginald Mobley
"Ik voel me als musicus niet alleen verantwoordelijk om zwarte componisten aandacht te geven, het is mijn doel," zegt countertenor Reginald Mobley. De muziek van het veelgeprezen album *Because* van Mobley en pianist Baptiste Trotignon vormt de bron van dit concert. Het is een verzameling van veelal bekende Afro-Amerikaanse worksongs en spirituals, maar ook van kunstliederen, geschreven door twintigste-eeuwse zwarte klassieke componisten.

**Bekijk het complete programma op concertgebouw.nl/
mindthegap**

En verder

Het Concertgebouw sluit met Festival Mind the Gap! het seizoen af. Het festival stelt diversiteit in de veranderende wereld van de klassieke muziek centraal. Rondom Mind the Gap!:

Vrouwelijke componisten op de Zuidas

In het Kenniskwartier en andere buurten van de Zuidas zijn verschillende straten vernoemd naar vrouwelijke componisten uit de muziekgeschiedenis. Fiets een rondje en ontdek wie Hildegard van Bingen, Jaddanbai, Florence Price, Margaret Bonds en Fanny Mendelssohn waren. Ook Majorie Hajary kreeg haar eigen straat.

Podcast Gemiste Sterren

In de zesdelige podcast *Gemiste Sterren* duiken Floris Kortie en Orville Breeveld in leven en werk van vergeten zwarte componisten. Elke aflevering plaatst een componist binnen zijn historische en maatschappelijke context, rond vragen als: waarom verdween deze muziek uit beeld, wat maakt de werken de moeite waard, en wie bepaalt eigenlijk wat tot de canon behoort?

Nieuwe Blik Terug via NPO Start

In de serie *Nieuwe Blik Terug* vertelt programmaker Orville Breeveld over zwarte grootheden uit de muziekgeschiedenis. "Belangrijke componisten, mensen die hebben gestreden voor de vrijheid en de prachtigste muziek hebben geschreven," aldus Breeveld. "Het wordt tijd dat we die geschiedenis opnieuw bekijken en álles eruit halen, álle verhalen vertellen over hun kunst en cultuur. Naast de zwaarbeladen onderwerpen is er ook de schoonheid."

Indira Nezami (26), eerstejaars masterstudent, speelt *Danse Zaydan* van Salim Dada
Indira Nezami (26) groeide op in Roemenië en heeft een islamitische achtergrond. Op Mind the Gap! speelt ze een compositie die diepgeworteld is in de Arabische muzikale traditie. "Ik ben opgegroeid met deze klanken, maar ik had ze nog nooit in geschreven partituren gezien. Het is verrassend hoe goed de muziek haar weg vindt op de piano," zegt ze. Een van de stukken die ze voordraagt, vindt ze extra bijzonder. "Voor mij klinkt het als de oproep tot gebed die je in een moskee hoort. Ik ben niet religieus, maar wanneer ik het speel, voelt het bijna alsof ik aan het bidden ben."

Het project had voor haar een persoonlijke lading. "Het is bijzonder om samen muziek te spelen die me zo aan thuis doet denken, terwijl ik me in een Amsterdamse concertzaal bevind, een stad waar ik me ontzettend op mijn plek voel."

Nezami is blij dat conservatoria meer aandacht besteden aan niet-westerse muziek. "We zijn nu aan het leren, daarom is het enorm waardevol om met verschillende muzikale tradities in aanraking te komen," zegt ze. "Natuurlijk moeten we de basis van de westerse klassieke muziek beheersen, maar de invloed van niet-westerse muziek geeft vrijheid. Na twintig jaar in één muzikale richting opgeleid te zijn, is het ontzettend verrijkend om iets totaal anders te ontdekken."

Littekens van Amerika's grootste zonde

Countertenor Reginald Mobley zingt, begeleid door pianist Baptiste Trotignon, Afro-Amerikaanse slavenliederen en spirituals. 'Deze muziek gaat over groei en genezing.'

Frederike Berntsen

‘Als zwarte Amerikaan, met de wereld als werkvloer, leef ik meestal met een onrustig gevoel. In onze maatschappij zijn jarenlang twee dingen samengegaan: het omarmen van de kunstenaar, en het negeren van zijn persoon. Maar de persoonlijkheid en de afkomst van de kunstenaar vormen zijn kunstenaarschap en geven daar informatie over. Tegenvoerdig worden er eindelijk diepe en eerlijke vragen gesteld – dat is de beste manier om antwoorden te ontdekken.’

"Ik voel me als musicus niet alleen verantwoordelijk om zwarte componisten aandacht te geven, het is mijn doel. Van ons programma – 'ons' is de pianist Baptiste Trotignon en ikzelf – vormt de muziek van onze cd *Because* de bron."

Noodzakelijke muziek

"We voeren een verzameling uit van veelal bekende Afro-Amerikaanse slavenliederen en spirituals, maar ook zeer originele kunstliederen van twintigste-eeuwse zwarte klassieke componisten, en zelfs een paar ver-

rassingen. In plaats van ze rechttoe rechtaan uit te voeren, herinterpreten we deze melodieën in een jazzystijl."
"Mijn directe verbinding met dit repertoire is dat ik afstam van tot slaaf gemaakte Afrikaanse Amerikanen. Het is mijn geschiedenis en mijn erfgoed, en meer dan dat. Amerika's grootste zonde – die nooit is rechtgezet en waarvoor nooit excuses zijn aangeboden – veroorzaakte de littekens en de pijn van de slavernij. Die maakten deze muziek noodzakelijk."
"Dit repertoire gaat over groei, over

Reginald Mobley:
'Ik geloof echt dat er in muziek als deze een oplossing ligt voor alles wat ons scheidt.'
FOTO RICHARD DUMAS

vooruitgang, over genezing. Het gaat over ons."
Vooruitgang
"Muziek heeft de plicht om ideeën, gevoelens, emoties en begrip te beschermen. Muziek is meer dan kunst en entertainment, ze betekent ook dienstbaarheid. Ze dient de mensheid. Ik geloof echt dat er in muziek als deze een oplossing ligt voor alles wat ons scheidt. Deze muziek, geboren uit afschuwen en scheiding, heeft het in zich om ons te helpen de ruimte te vinden om samen te komen."

Er is zoveel meer dan alleen Duitse mannetjes

Drie conservatoriumstudenten spelen muziek die ze leerden in de workshop *African Pianism* van pianiste Rebeca Omordia.

Sura Yacoub

Apollon Kaleménios (23), eerstejaars masterstudent, speelt *L'ori Oke at petele* van Akin Euba
"Dit is muziek die ik nog nooit eerder had gespeeld, dus ik dacht: laat ik het gewoon proberen," vertelt Cypriot Apollon Kaleménios (23) over zijn deelname aan de workshop van Omordia. "Het is fascinerend om les te krijgen van iemand die de esthetiek en cultuur achter de muziek echt begrijpt," zegt hij. "Tijdens de hele workshop voelde je hoeveel onderzoek ze naar Afrikaanse pianomuziek heeft gedaan. Je zit dicht bij de bron, bij iemand die zich diepgaand met het werk bezighoudt."

Kaleménios wil als artiest mensen helpen om buiten de westerse canon te kijken. "Je loopt het Concertgebouw binnen en overal hangen namen van witte, mannelijke componisten. Natuurlijk heb ik enorm veel respect voor die muziek, maar er bestaat zoveel meer dat even waardevol is."
Tijdens de masterclass ontdekte hij hoe sterk cultuur de interpretatie van muziek beïnvloedt. "Normaal speel ik met veel rubato – flexibel omgaan met timing – zoals we dat vaak doen

in de westerse klassieke muziek. Maar Omordia legde uit dat het ritme hier juist heel stabiel moet blijven, omdat de muziek traditioneel begeleid wordt door drums. Plots begreep ik dat expressie in deze stukken niet zit in de timing, maar eerder in aanslag, dynamiek en klankkleur. Dat brengt andere kwaliteiten van de muziek naar voren."
Wat hij vooral hoopt, is dat het publiek met een open blik naar Mind the Gap! komt. "Ik wil mensen niet te veel uitleggen wat ze gaan horen. Het mooiste is wanneer iemand gewoon binnenkomt, luistert en voelt wat de muziek met hen doet. Beethoven heeft zijn kwaliteiten, maar deze muziek ook."

Ido Andeweg (18), eerstejaars bachelorstudent, speelt *The Bamboula* van Samuel Coleridge-Taylor
"Als pianist, en zeker als eerstejaarsstudent, ben je voortdurend bezig met Duitse mannetjes," zegt Ido Andeweg (18) lachend. "Daarom wil ik Afrikaanse pianomuziek graag leren kennen en onderzoeken."
"Muziek is altijd een dialoog," zegt hij. "Je kunt zelf allerlei ideeën over

muziek hebben, maar het mooiste is juist om andere perspectieven te horen en deel uit te maken van iets groters."
Tijdens de workshop ontdekte hij dat de muziek veel meer is dan alleen traditionele Afrikaanse muziek. "Omordia vertelde dat veel van deze componisten van gemengde afkomst waren of tussen verschillende werelden leefden: enerzijds de westerse klassieke pianotraditie, anderzijds hun Afrikaanse roots. Ze vroegen zich af: kunnen we die invloeden samenbrengen in nieuwe muziek? Dat maakt het zo interessant."
Wat hem meteen opviel, was het belang van ritme. "In de stukken die ik normaal speel, is ritme natuurlijk ook belangrijk, maar hier voelt het alsof alles daarop gebouwd is." Het stuk dat hij zelf speelt, draait om een patroon dat voortdurend doorgaat.
De grootste ontdekking? "Dat deze muziek überhaupt bestaat," zegt hij eerlijk. "Ik was me daar eigenlijk helemaal niet van bewust."
Volgens hem verdient dit repertoire veel meer aandacht. "Van Chopin of Liszt weet iedereen alles. Maar zodra je buiten die bekende canon stapt, kom je ineens in een totaal onbekende wereld terecht."

Miro Petkov: 'Ik ben opgegroeid met folklоре uit mijn eigen land, Bulgarije. Dat is een deel van mijn identiteit.' FOTO JASMIJN HOOGMOLEN.

Wanneer je het *Trompetconcert* van Wynton Marsalis speelt, moet je een acteur zijn op je instrument. De muziek gaat van een ballad naar klezmer, van Frans naar Mexicaans. Miro Petkov (37), solotrompettist van het Concertgebouworkest, weet er alles van. Hij speelt het stuk met zijn eigen musici tijdens Festival Mind the Gap! "Je moet per deel een ander jasje aantrekken, dat idee. Ik ben opgegroeid met folklоре uit mijn eigen land, Bulgarije. Dat is een deel van mijn identiteit en ik voel me door die achtergrond een flexibele speler."

Petkov komt net uit een repetitie en pakt een kop koffie in de artiestenfoyer van het Concertgebouw. Sinds 2016 speelt hij in het Concertgebouworkest, en nu soleert hij voor het eerst bij zijn collega's. "Toch wel spannend, ja, ook al weet ik wie er straks achter me zitten en is dit het mooiste wat er is. Ik wil niemand teleurstellen. Dat heb ik ook als ik in Varna speel, waar ik vandaan kom. Iedereen die ik van kindsbeen af ken, zit dan in het publiek."

Voorbeeld

Voor Petkov is Wynton Marsalis een held. Van 's werelds beroemdste trompettist en bandleider had hij twee cassettebandjes, en die draaide hij grijs. Hij probeerde Marsalis na te spelen. "Ik zag hem als voorbeeld, Marsalis was toen al enorm veelzijdig, speelde ongelofelijk goed jazz, geweldig klassiek. Voor mij gold hij als cool guy, die altijd met van alles bezig was. Daar voelde ik me toe aangetrokken, zelf switchte ik ook steeds. Daar moest ik wel mijn best voor doen, mijn leraar was heel strikt, wat natuurlijk goed is voor een kind."

'Het gaat niet om de noten'

Miro Petkov speelt het 'Trompetconcert' van zijn grote voorbeeld Wynton Marsalis tijdens Mind the Gap! 'Het is geen traditioneel concert, het is alsof je een tijdreis maakt.'

Frederike Berntsens

'Ik ben blij dat er een kans is om stukken te spelen die niet vaak worden uitgevoerd'

Waarom de trompet?

"Al heel jong hield ik van zangers die een heel prominente stem hadden. Dat directe spreek me aan. Op een trompet kun je expressief zijn, maar ook delicaat. Zacht en krachtig tegelijk is een prachtige combinatie. Mijn instrument is veelzijdig en simpel tegelijk. Je hoeft niet uren te besteden aan het snijden van rieten, zoals een houtblazer, je hoeft niet voorzichtig te zijn als het buiten vriest. Een trompet is gewoon een stuk metaal en je kunt er iets moois mee doen."

"Dit *Trompetconcert* zie ik als een encyclopedie van stijlen en genres. Een dergelijk concert heb ik nog nooit gehoord. In deze muziek is veel ruimte voor vrijheid, dat is belangrijk. Het is geen traditioneel concert, drie delen en klaar, maar zes delen, en het is alsof je een tijdreis maakt."

Je kent Marsalis persoonlijk. Het is natuurlijk riant dat je de componist van het werk kunt raadplegen bij het insuleren? Dat kan vaker niet dan wel.

"Zeker, maar als ik ergens aan werk, probeer ik eerst zelf uit te zoeken hoe iets in elkaar zit. Ik moet me er comfortabel bij voelen op het podium. En als er dan iets overblijft wat ik niet begrijp of waar ik over twijfel, ja, dan kan ik de componist vragen. Ik voel hier heel duidelijk de vrijheid zelf een interpretatie neer te zetten. In dit concert maak ik contact met verschillende stijlen. Het gaat niet om de noten, om authentiek te kunnen zijn moet je meer kunnen, je moet de details, de nuances aanvoelen. Ik ben een gevoelsmens."

Dan volgt er een goed verhaal: Als tiener liep hij zo nu en dan een internetcafé binnen om een mailtje te sturen. Meer was er ook nog niet op dat gebied. "Maar: Marsalis had een website, daarop kon je een bericht achterlaten. Dat deed ik uiteraard, als fan, in gebroken Engels. Natuurlijk kreeg ik geen antwoord, zijn mailbox zal dagelijks vol hebben gezeten. Toen kwam ik in het vak terecht, bij het Concertgebouworkest, in de Grote Zaal, en Marsalis treedt hier ook geregeld op. Je raakt als collega's in gesprek en wisselt nummers uit. Een keer appte hij me, over een dinerafspraak of zoiets. Ik dacht: oké, het heeft hem vijftien jaar gekost om me een bericht te sturen, maar hier is het, eindelijk. Ik vertelde hem dit eens, erg grappig natuurlijk."

"En dan nu dit concert. In dit festival hoor je muziek van componisten van kleur, wat goed is. Er is zoveel prachtige muziek die niet populair is, ik ben blij dat er een kans is om stukken te spelen en te laten horen die niet vaak worden uitgevoerd."

Waarom worden ze niet vaak uitgevoerd?

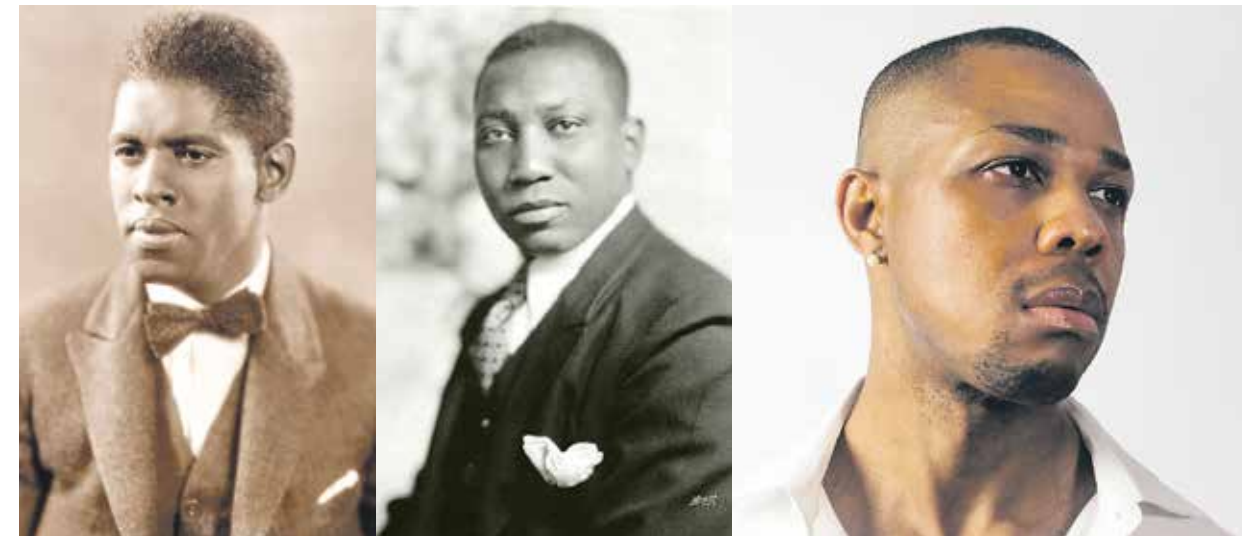
"Mensen willen graag horen wat ze al kennen. Gekende muziek is ook makkelijk te programmeren, je weet wat er komt, en ook dat er publiek op af komt. Onbekend is lastiger, muziek uit andere culturen dan de West-Europese is niet standaard bij symfonieorkesten. Maar ja, goede muziek is goede muziek, en dat is deze Marsalis en zoveel meer werk op dit festival."

"Ik zie zo'n festival ook als een kans voor het orkest: nu eens niet het geijkte repertoire, maar iets anders. Het feit dat een componist minder bekend is, betekent niet dat hij geen interessante boodschap heeft. Muziek heeft vele kleuren, die zitten in ons allemaal. Je kunt muzikaal iets van een stuk maken, wat je achtergrond ook is, uit welke cultuur je ook komt."

Aanklachten zoals ze bedoeld waren

In 1937 trad de Afro-Amerikaanse zanger Jules Bledsoe op met het Concertgebouworkest. Twee stukken die toen klonken, staan nu op het programma met bas-bariton Davóne Tines.

Kasper van Kooten

Roland Hayes, Jules Bledsoe en Davóne Tines. FOTO'S UNIVERSAL HISTORY ARCHIVE/GETTY IMAGES, DONALDSON COLLECTION/GETTY IMAGES, NOAH ELLIOTT MORRISON

Voor de concerten op 18 en 19 juni gaf het Concertgebouworkest pianist-componist Thomas Beijer de opdracht om in samenspraak met bas-bariton Davóne Tines twee orkestbewerkingen te schrijven. Daarmee gedenkt het orkest een bijzonder gastoptreden van de Afro-Amerikaanse bariton Jules Bledsoe, die in 1937 onder Willem Mengelberg enkele opera-aria's en spirituals uitvoerde.

Hij was niet de eerste zwarte zanger bij het Concertgebouworkest. Die eer komt toe aan tenor Roland Hayes, die in 1928 drie concerten met het orkest en een liederenavond in de Kleine Zaal verzorgde.

Extatische bijval

Roland Hayes (1887-1977) werd in 1928 bij het Concertgebouworkest uitgenodigd. In Amsterdam werd hij aangekondigd als 'de wereldberoemde neger-tenor', het publiek reageerde dolenthousiast. In de orkestconcerten zong hij barokaria's en een scène uit Berlioz' *L'Enfance du Christ*. Het stijf uitverkochte recital in de Kleine Zaal bestond uit Italiaanse aria's en Duits- en Engelstalige liederen, afgesloten met een reeks Amerikaanse spirituals.

De extatische bijval van het publiek lokte - zoals zo vaak - extra kritische beoordelingen onder recensenten uit. Daarbij bleek het vrijwel onmogelijk om Hayes' zangprestaties los te koppelen van zijn huidskleur. Vrijwel alle recensenten waren het erover eens dat hij in de spirituals excelleerde, maar voor een deel van de pers bevestigde dit dat een donkere Amerikaanse zanger de finesse van de Europese zangkunst nooit volledig zou kunnen beheersen.

Voor de recensent van *De Avondpost*

bewees Hayes' optreden echter 'dat er geen verschil bestaat tussen onze muzikaliteit en die van hen. Is het niet belachelijk, dat wij in onzen tijd daar nog de aandacht op moeten vestigen?'.

In de jaren dertig werd het klimaat voor zwarte musici door de opkomst van het nationaalsocialisme ongunstiger, en Hayes staakte daarom zijn Europese tournees. Des te bijzondere is het optreden dat Jules Bledsoe (1897-1943) in mei 1937 in Amsterdam gaf. Bledsoe gaf enkele liedrecitals, onder andere in de Kleine Zaal. Willem Mengelberg was enthousiast, en vroeg hem om met het Concertgebouworkest op te treden.

Zijn enorme, donkere baritonstem maakte veel indruk op het publiek. Naast aria's van Mozart en Meyerbeer zong hij enkele spirituals en de spectaculaire quasi-spiritual *De Glory Road*, waarvoor hij de meeste lof oogstte.

De extatische bijval van het publiek ontlokte recensenten extra kritische beoordelingen

Dit laatste stuk past in de controversiële traditie van *blackface minstrelsy*, een genre waarin witte zangers zich zwart schimkten en gebruikmaakten van raciale stereotypen. In onze tijd voelt het ongepast om dit nummer aan het programma toe te voegen.

Trots en onverzettelijkheid

In de huidige concerten is gekozen voor de spiritual *I'm Troubled in Mind*, gecombineerd met *Old Man River* uit Jerome Kerns musical *Show Boat*. *Show Boat* was het eerste muziektheaterwerk dat aandacht vroeg voor onrecht jegens Afro-Amerikanen. Het werd echter door een wit team geschreven, en Oscar Hammersteins tekst bevatte veel racistische termen en stereotypen. De tekst van *Old Man River* werd in latere uitvoeringen aangepast door de wereldberoemde zwarte bas-bariton Paul Robeson (1898-1976).

Voor Davóne Tines zijn met name Robesons aanpassingen van de slotregels significant. Daarin maakt de verslagenheid plaats voor trots en onverzettelijkheid.

Op Tines' verzoek is ook de harmonische taal minder braaf geworden. "Spirituals klinken vaak idyllisch," licht Tines toe, "terwijl de teksten een aanklacht waren tegen de onderdrukking van de zwarte bevolking. Deels geldt dit ook voor *Old Man River*. Door de orkestrale begeleiding gedurfd en expressiever te maken, legt dit arrangement de duistere onderstroom van het stuk bloot. Daarmee wordt meer recht gedaan aan de problematische context."

Een uitgebreidere versie van deze tekst staat in Preludium, muziekmagazine van het Concertgebouw & het Concertgebouworkest, juni 2026.

Een droom die uitkomt

Violist Njioma Chinyere Grevious speelt muziek van ‘The Black Mahler’: Samuel Coleridge-Taylor. ‘Toen ik studeerde dacht ik altijd: waar zijn de studenten van kleur?’

Frederike Berntsen

Njioma Chinyere Grevious: ‘De kracht die uitgaat van een initiatief als Chineke! is enorm.’ FOTO CRAIG GORKIEWICZ

Karaktervol, kleurrijk en uitdagend voor de solist. Zo noemt violist Njioma Chinyere Grevious (26) het *Vioolconcert* van de zwarte componist Samuel Coleridge-Taylor. “Het wordt tijd dat we dit stuk in de canon van grote werken plaatsen.”

Grevious vertelt vanuit een regenachtig New York over haar passie voor de muziek die ze in Amsterdam tijdens Festival Mind the Gap! uitvoert. Net als Grevious was ook Coleridge-Taylor (1875-1912) een viooltalent, hij wist hoe hij voor het instrument moest schrijven. Ook vierde de geboren Engelsman triomfen als componist en dirigent. ‘The Black Mahler’ noemen tijdgenoten hem. Hij omarmde zijn Afrikaanse roots, een bijzonderheid voor een klassiek componist in het Victoriaanse Engeland.

Als een huiskamer

“Het is altijd heerlijk om in de taal van een componist te duiken,” zegt Grevious, “en in dit geval is het heel boeiend om te ontdekken wat de Amerikaanse muziek en de Afro-Amerikaanse muziek voor Coleridge-Taylor betekenden. Hij combineerde die in dit werk met zijn Engelse achtergrond. Het geheel voelt romantisch aan.”

De Afro-Amerikaanse Grevious, die in 2021 afstudeerde aan de befaamde Juilliard School in New York, staat nu

voor de derde keer in de Grote Zaal van het Concertgebouw, en maakt haar eerste grote tournee met een orkest. Reuzespannend, noemt ze het. Een musicus had tegen haar gezegd: kijk maar, als je daar op het podium staat voelt het alsof je in iemands huiskamer staat te spelen. “Helemaal waar, de zaal is groot, maar voelt prachtig intiem.”

In de zomer van 2025 speelde Grevious het *Vioolconcert* van Coleridge-Taylor in het Concertgebouw, begeleid door het Brussels Philharmonic. Nu pakt ze het op met Chineke! Orchestra.

Dat is anders, vindt ze. Natuurlijk omdat het een ander orkest is, maar ook: Chineke! is het eerste professionele orkest in Europa dat grotendeels bestaat uit zwarte en etnisch diverse musici (zie kader). “Het is een droom die uitkomt, spelen met dit orkest. De kracht die uitgaat van zo’n initiatief – bassiste Chi-chi Nwanoku was in 2015 de oprichter – is enorm.”

“Onze wereld bestaat uit zoveel verschillende mensen met zoveel verschillende achtergronden, en ieder draagt bij aan de vorming van de maatschappij. Dat zie je ook terug in de kunsten, in de muziek die ik wil uitvoeren en met iedereen wil delen. Ik hoop echt dat de beweging om werk van zwarte kunstenaars aandacht te geven doorzet.”

Een gemis

Coleridge-Taylor schreef zijn *Vioolconcert* in 1911 en droeg het op aan de Amerikaanse violiste Maud Powell, een pionier die actief nieuwe muziek en componisten van kleur ondersteunde. Zij gaf de première in 1912. “Het was zijn

‘Ik voel me een ambassadeur van goede muziek en zeker van componisten van kleur’

laatste grote compositie. Tot een paar jaar geleden kende ik dit stuk niet, ik ben niet met de muziek van Coleridge-Taylor opgegroeid. En wat een gemis! Ik vind het ongelooflijke muziek.”

Voor Grevious staat dit *Vioolconcert* op gelijke hoogte met de grote concerten van Brahms en Tsjaikovski. “Dat is vanwege zijn virtuositeit en zijn meeslepende melodische, harmonische en thematische taal; allemaal aspecten die het concert tot een waardevol onderdeel van het vioolrepertoire maken.”

“Ik voel me een ambassadeur van goede muziek,” zegt Grevious, “en zeker van componisten van kleur. Omdat deze muziek nog niet zo bekend is, werk ik mee aan de ontwikkeling van een uitvoeringspraktijk. Dat is een eer, en erg leuk. Over Mahler en Mozart heeft iedereen een idee, de interpretatiegeschiedenis is enorm, we hebben er gedachten over. Maar dit is nieuw.”

Is Grevious zich bewust van haar huidskleur in de klassieke muziekscene? Speelt datgene waarvoor een festival als Festival Mind the Gap! in het leven is geroepen inderdaad een rol voor haar? “Jazeker, ik ben me constant bewust van wie ik ben in deze wereld, en van het feit dat er in de klassieke muziek nog maar mondjesmaat aandacht is voor geweldige componisten van kleur als Samuel Coleridge-Taylor.”

“Toen ik studeerde, dacht ik altijd: waar zijn mijn medestudenten van kleur? Ik voelde dat in het jeugdorkest, aan het conservatorium. We hebben nog een lange weg te gaan. Van ‘mijn’ mensen zijn er nog zoveel meer. Als je samenkomt in een orkest als Chineke! voelt dat heel hoopvol.”

Chineke! Orchestra

Chineke! Orchestra werd in 2015 opgericht door contrabassist Chi-chi Nwanoku met als doel meer diversiteit in de klassieke muziek te brengen. Het ensemble biedt professionele kansen aan musici van Afrikaanse, Caribische en andere etnisch diverse achtergronden. Naast het bekende klassieke repertoire staat in de programmering muziek van zwarte componisten als Samuel Coleridge-Taylor en Florence Price centraal. Internationale bekendheid volgde al snel, onder meer via optredens op de BBC Proms. Zo speelt het orkest een belangrijke rol in de herwaardering van vergeten muziek en het verbreden van de klassieke canon.

Colofon

Samenstelling en coördinatie

Frederike Berntsen
Jan Pieter Ekker

Eindredactie

Arthur van Vliet
Noor Tonkens

Beeldredactie

Eva Plevier

Vormgeving

Renate Kemna

Voorop

Countertenor
Reginald Mobley